

Les famílies, patrimoni de l'esquerra

LAURA BRUNET

Polítologa

Legim amb preocupació –potser en els temps que corren hauríem de dir amb indignació– que la Generalitat de Catalunya eliminarà la universalitat dels ajuts per infants de 0 a 3 anys i, en canvi, la sotmetrà a nivell de renda i a criteris de vulnerabilitat.

Fer aquest pas pot semblar una qüestió simple i elemental, sobretot en un context econòmic com l'actual. Fins i tot, *a priori* algunes persones lectores d'aquest article podrien estar-hi d'acord. Però el cert és que donar aquest pas és retrocedir en els (exigus) avenços que s'havien aconseguit en el nostre país en l'àmbit de les polítiques de suport a les famílies, que no és poc. Però, a més, aquesta decisió redueix aquesta política a una d'assistència social. Tractaré d'explicar-me.

Les persones que opten lliurement per assumir responsabilitats familiars en relació a menors al seu càrrec, beneficien a tota la societat i generen una "externalitat positiva" pel fet que aquests infants seran el capital humà del demà. És en aquest marc que creiem necessària l'existència d'unes polítiques que garanteixin unes condicions idònies perquè les persones puguin assumir aquestes responsabilitats sense veure's castigades. En cap cas s'advoca aquí per l'adopció d'aquestes polítiques amb objectius natalistes, sinó de polítiques que permetin a les famílies decidir lliurement el seu projecte vital. L'objectiu no és que neixin el major nombre possible d'infants, sinó que les persones hagin pogut decidir lliurement sobre una qüestió tan personal com aquesta.

Precisament, les prestacions eco-

nòmiques directes, com la que ara CiU vol sotmetre a nivell de renda, permeten reconèixer, d'alguna manera, aquest valor (individual i col·lectiu) dels infants, compartir-ne el seu cost i compensar l'esforç que fan aquestes famílies que decideixen tenir fills/es. És en aquesta línia que creiem que aquestes mesures han de tenir un caire universalista. Però anem per passos.

La Fundació Rafael Campalans va elaborar fa gairebé una dècada (2002) una publicació de la col·lecció Debats de la Fundació anomenada *Les polítiques de suport a les famílies: revisió i propostes*. En aquell treball col·lectiu s'hi descrivien extensament, en primer lloc, els principals conceptes d'aquestes polítiques. En segon lloc, s'hi revisaven les principals polítiques que es desenvolupaven a Europa en aquest àmbit i en una perspectiva comparada. I, finalment, s'hi formulava una proposta concreta de polítiques de suport a les famílies assumible i assumida pel PSC (febrer de 2002), en un context de diversificació dels models familiars, d'increment de la pobresa infantil i de necessitat creixent de conciliar vida personal i laboral. Així, una de les principals mesures amb què Pasqual Maragall es va presentar a les eleccions del 2003 va ser la d'introduir una prestació econòmica directa de 50 € mensuals per infant menor de 18 anys a càrrec.

El sociòleg Lluís Flaquer, que també va participar en la redacció d'aquell llibret, defineix les polítiques de suport a les famílies com aquells programes i/o mesures endegades pels governs per proporcionar recursos a les famílies perquè poguessin exercir, en les millors condicions possibles, les

tasques i les activitats que se'n derivaven; especialment, les relacionades amb l'atenció als fills menors a càrrec, sense que això els comportés cap tipus de penalització econòmica, social ni professional.

També es deia en aquella publicació que les polítiques de suport a les famílies inclouen una sèrie d'instruments diferents. Per una banda, les prestacions econòmiques (ja sigui en forma de transferències directes o de desgravacions fiscals), per l'altra els serveis dirigits a les famílies (destinats a l'atenció dels dependents, ja siguin infants o adults amb dependència) i, per últim, un conjunt de mesures destinades a millorar la conciliació entre la vida laboral i la familiar (ja sigui en forma de permís de maternitat, d'excedència o de reducció de la jornada laboral). Finalment, s'afirmava que aquestes polítiques havien d'anar acompanyades d'altres com les d'habitatge, ocupació o educació, ans al contrari la política familiar podia resultar supèrflua o, fins i tot, inefectiva.

Tot i que en aquest article ens centrem en la prestació econòmica de caràcter universal per infant a càrrec, perquè és la mesura que en aquest àmbit el Govern de CiU ja ha anunciat que desmantellaria, cal dir que som partidaris de la combinació i coexistència de diferents instruments de suport a les persones amb responsabilitats familiars com podria ser, per exemple, el servei de places d'escoles bressol que s'han anat construint els darrers anys arreu de territori.

La prestació econòmica de caràcter universal per infant a càrrec és un dels pocs ajuts directes a les famílies

que fins ara proveïa la Generalitat de Catalunya. Aquest ajut consistia en un pagament que abonava la citada Administració a la unitat familiar amb filles i fills menors de tres anys i, també, a les famílies nombroses o monoparentals amb filles i fills menors de sis anys. L'import d'aquests ajuts era de 638€ anuals per cada infant menor de 3 anys i de 745€ per cada infant menor de 6 anys, en el cas de famílies nombroses o de famílies monoparentals.

Recordem aquí que el Govern de la Generalitat va començar a concedir prestacions econòmiques directes per infants a càrrec amb caràcter no universal l'any 2000 (aleshores, unes 24.000 famílies n'eren beneficiàries segons dades de la Generalitat) i no va ser fins l'any 2003 que es van universalitzar (180.000 famílies beneficiàries).

Ara bé, com és ben sabut, els imports d'aquesta prestació, així com els nivells de cobertura dels serveis de suport a les famílies (escoles bressol, servei d'atenció a domicili, etc.) són dels més baixos d'Europa. A més, les polítiques de conciliació de la vida familiar i laboral estan molt poc desenvolupades.

Per tant, es pot afirmar que al nostre país hi ha hagut, tradicionalment, un greu dèficit de polítiques de suport a les famílies. Ara bé, a la última dècada semblava que hi havia un interès per revertir aquesta situació i les polítiques de suport a les famílies apareixien a les agendes dels principals partits polítics i dels diferents Governos: de l'Estat, de les Comunitats Autònomes i, fins i tot, dels locals. A poc a poc, s'anaven fent petits avenços en aquest camp.

En primer lloc, val a dir que la implementació concreta d'ajuts com aquest té uns costos econòmics gens menyspreables. Segons dades de la Generalitat actualment s'hi destinen 192 M d'€ i, després de la modificació que proposen amb aquesta mesura

(limitada per nivell de renda), se'n gastaran 34 M d'€; per tant, un 82% menys.

Tanmateix, en segon lloc, limitar la seva aplicació segons el nivell de renda fa que aquest ajut hagi de deixar de ser considerat com un instrument de política de suport a la família, i passi a ser un clar instrument d'assistència social. Especialment si, com sembla, aquests ajuts es restringiran a famílies amb una renda màxima de 8.000€ anuals –una xifra inferior a l'equivalent a l'anualitat del salari mínim interprofessional– i que, per tant, ja estan en una situació de pobresa i exclusió que les fa necessàriament usuàries dels serveis socials. I en canvi, en queden excloses la resta de les famílies, fins i tot, les que estan en situació de vulnerabilitat o en risc de pobresa.

Les prestacions econòmiques, directes i universals en l'àmbit familiar són una mesura important de justícia i solidaritat social, no només pels importants beneficis que sobre la distribució de la renda generen i la reducció de la pobresa infantil, sinó també perquè són una evident inversió de futur

En tercer lloc, les prestacions econòmiques, directes i universals són una mesura important de justícia i solidaritat social, no només pels importants beneficis que sobre la distribució de la renda generen i la reducció de la pobresa infantil –tot i que no van ser creades només amb aquesta finalitat–, sinó també perquè, com es deia abans, són una evident inversió de futur., recordar que les polítiques de suport a les famílies són, precisament, això: polítiques de suport a les famílies i, per tant, per a totes les famílies, independentment del seu nivell de renda. Aquests ajuts haurien d'arribar al màxim nombre de famílies i tendir a la

universalitat perquè allò que s'està compensant és l'esforç de les famílies, no el seu nivell de renda. Això, malgrat que podria semblar injust, no ho és, tal i com s'ha intentat argumentar en aquest article. Les prestacions econòmiques, directes i universals són una mesura important de justícia i solidaritat social, no només pels importants beneficis que sobre la distribució de la renda generen i la reducció de la pobresa infantil –tot i que no van ser creades només amb aquesta finalitat–, sinó també perquè, com es deia abans, són una evident inversió de futur.

En quart lloc, si intentem convergir amb Europa en diferents àmbits, també hauríem de fer-ho en el de les polítiques de suport a les famílies. Concretament, la universalitat d'aquests tipus d'ajuts els darrers anys a Europa ha estat i és una constant. Així, tal i com afirmava el sociòleg Lluís Flaquer en la publicació citada de la FRC, als anys noranta els països europeus van optar per recuperar el principi d'universalitat de les primeres prestacions econòmiques directes que ja dataven dels anys trenta i quaranta.

En definitiva, la dreta del nostre país ha fet de “la família” bandera i, fins i tot, se l'ha volgut apropiat com a patrimoni. Però l'eliminació de la universalitat d'aquests ajuts demostra que aquesta bandera és una defensa més formal que real. Per això ens parlen de “la família” en singular, de la institució, no de “les famílies” en plural, dels diversos tipus de famílies, és a dir, de les persones amb responsabilitats familiars, sigui quina sigui l'estructura de la mateixa: monoparental, nombrosa, etc.

Finalment, reivindicar que “les famílies” –els diferents models existents– i les polítiques de suport a aquestes ha d'esdevenir un patrimoni de l'esquerra i cal incloure'l en l'agenda temàtica del PSC. No el podem obviar. És l'esperança, són el futur. ■